

**La historiografía medieval
davant la crisi**

**La historiografía medieval
ante la crisis**

Mª ELISA VARELA-RODRÍGUEZ
(ed.)

Sumari - Sumario

Introducció	7
Introducción	19
Crisis de mercaderes. Crisis de hombres. Lenguaje, ideales y concepciones en las cartas del mercader Francesco di Marco Datini.....	31
PAOLO NANNI	
L'educazione dei «pueri oblati»: reclutamento, formazione e finalità.....	67
GABRIELE ARCHETTI	
La Corona de Castilla y León en el siglo XIV: Creatividad y/o crisis. Un ejemplo de desenfoco historiográfico	125
JUAN CARLOS RUIZ SOUZA	
La crisis de la Baja Edad Media. En los orígenes de una construcción historiográfica.....	169
ANTONI FURIÓ	
Secoli oscuri e crisi attuali: usi e abusi dei parallelismi tra medioevo e contemporaneità nelle culture politiche occidentali.....	207
TOMMASO DI CARPEGNA FALCONIERI	
Autors d'aquest volum	
Autores de este volumen	223
Normes de presentació d'originals.....	227
Normas de presentación de originales	231

Introducció

*En memòria
de Mercè Aventín Puig*

La nostalgia de los europeos de hoy es de todo y al ser de «todo» puede fijarse en su pequeñez: en un perfume, en una cierta luz a la caída de la tarde, en una canción a medio recordar. Pero todo esto son trocitos de una manera de vivir, de una forma total de vida ya imposible por ahora. ¿Qué ha cambiado? Porque tenemos la certidumbre de que cambiado todo; ya ni la canción sonará y si la luz sigue, nuestros ojos no sabrían recogerla de la misma manera, nos sería aquella luz ya imposible ¿Qué ha pasado? ¿Qué nos han quitado?

Nos han quitado una forma de vida, un repertorio de cosas y de maneras, un «estilo», es decir: un sistema de atenciones y de desdenes, una unidad de razón y sensibilidad; una medida consciente y flexible.¹

El que desitgem oferir en aquest volum no esgota una temàtica ni s'ocupa de tots els aspectes de la mateixa; tampoc no pretenem realitzar només una aportació que ens ajudi a entendre el present, una mena d'enriquiment cultural o un increment del saber. Sense menystenir ambdues possibilitats, el que és significatiu és la companyia en la forma d'aprendre, és a dir, que l'important són les relacions que es poden establir entre les aportacions dels autors, les quals ens conviden a aprendre, a reflexionar....

Espero, per tant, que els textos elaborats per cada autor, el seu tractament respectuós, problemàtic i crític, la probable necessitat d'altres, la recerca de lectors/es, d'interlocutors/es, concedeixin a aquest volum un aire de diàleg i de conversa. El to i el sentit de les qüestions, i l'obertura que en elles es proposa, de ben segur que aniran fructificant, que permetran la convivència de la imaginació amb la interpretació tot fomentant que les i els medievalistes usin amb desimboltura, sense por, conceptes actuals en estudiar l'edat mitjana, defugint les objeccions de la historiografia més tradicional.

Conceptes i termes del present que s'han d'utilitzar amb subtileza, de forma adequada, i tenint presents les realitats i les experiències històriques, explicitant què volem dir amb ells.

Com demostra Antoni Furió en la seva contribució, el terme «crisi» és un concepte realment contemporani; per tant, per denominar o nomenar els difícils períodes medievals, potser seria convenient utilitzar altres expressions i no el terme «crisi», tan estimat per certes historiografies.

Les nostres avantpassades i avantpassats medievals, lligats a l'experiència vital diària, varen ser probablement com les dones i els homes d'altres èpoques històriques, conscients de la precarietat

1 María ZAMBRANO, *Isla de Puerto Rico. Nostalgia y esperanza de un mundo mejor*, L'Havana (Cuba), 1940, p. 17-18.

de les seves condicions de vida durant períodes més o menys llargs. Així, denominacions catalanes com *lo mal any primer il·lustren* la consciència clara d'un canvi entre una època considerada bona, potser fins i tot feliç, i la successió d'anys dramàtics, com va assenyalar amb encert Pierre Vilar.² Les circumstàncies i situacions de les vides de dones i homes medievals eren molt variables i sovint difícils; veien la pobresa de molts i la riquesa d'alguns. Aquesta precarietat s'accentuava en períodes d'escassetat i inflació dels preus dels productes i/o els aliments bàsics que multiplicaven les dificultats de la vida, i condemnaven amplis estrats socials a patir gana fins al punt que, a vegades, constituïen veritables grups de famolencs. Aquestes dificultats i situacions eren generades, a voltes, per les inclemències climatològiques, però la majoria de les vegades naixien i s'agreujaven per la desigualtat creixent de l'organització social, per la cobdícia dels poderosos que, per mantenir el seu estatus privilegiat, sostreïen més beneficis d'aquelles i aquells sobre els quals exercien el seu poder. Varen contribuir, també, a incrementar i aprofundir la precarietat de la vida de molta gent comuna medieval les diverses formes de violència, les guerres, les malalties, l'alta mortalitat infantil i de les dones en el part, la manca de feina, els salaris miserables, etc. Per això, durant tota l'edat mitjana, hi va haver gent preocupada pel benestar de les dones i els homes amb els quals vivien: laïques i laics, i alguns ordes religiosos que es varen preocupar per millorar les condicions de pobresa extrema d'algunes de les persones del seu poble, vila o ciutat; varen practicar la *caritas* com a element d'assistència. Aquesta idea de millorar les condicions de vida de la gent, i de preocupar-se (i ocupar-se) del benestar de les altres persones fou una llavor provinent de l'antiguitat, que es va mantenir durant tota l'edat mitjana —a l'Occident medieval, aquesta llavor es transforma i pren el caire de naturalitat, com tantes altres influències de Grècia i Roma, a partir del segle XIII. I precisament podrem parlar d'aquesta centúria com la d'una societat en la qual creixia, en algunes persones i institucions, una consciència clara de cerca de benestar per als seus coetanis i les seves coetànies

2 VILAR, Pierre. *Cataluña en la España moderna. 1. Introducción. El medio natural y el medio histórico*, Barcelona, 1987, p. 147-148.